

istoria „mai cu seamă pentru a încerca să văd de nu cumva s-ar putea întocmi în același chip ca și pentru celelalte neamuri întâlnite în Europa“ (p. 23).

Traducătorul Radu Constantinescu s-a străduit să stabilească un echilibru adecvat între textualitate și literalitate, între limbajul contemporan și cel al epocii. În pofida unor licențe discutabile, ciștigul nespecialistului nu se răzbuună printr-o frustrare a cercetătorului.

I. WOLF

Gabriel Ștrempel, *Catalogul manuscriselor românești B.A.R. 1—1600*, București, Editura științifică și enciclopedică, 1978, 479 p.

Apariția primului volum al *Catalogului manuscriselor românești* confirmă conștientizarea unei necesități de mult resimțite, aceea a elaborării unui „catalog descriptiv complet“ sau „corpus“, menit a orienta o evidență atotcuprinzătoare a manuscriselor (p. 6). Cele patru tomuri apărute din 1907 încoace constituie dovada concludentă a enormelor dificultăți pe care le întâmpină o astfel de întreprindere.

Metoda de lucru a lui G. Ștrempel diferă de cea folosită de înaintașul său Ion Bianu, bibliograf de formație pozitivistă. Modificările aduse metodei acestuia au fost impuse fie de normele constituite în practica codicologică reprezentativă, fie de necesitatea unei descrieri simplificate, operaționale pentru cercetător și probabil convenabile editorului. Autorul își structurează descrierea în patru părți: (1) descrierea elementelor secundare și cantitative (cotă, vechime, numărul de file, numerotația originală și corespondentul ei în numerotația mecanică, dimensiuni; (2) conținutul lucrării, la miscelanee fiind numerotate toate operele aparținătoare, inclusiv cele fragmentare; în folosul comprimării informației nu sînt redade capitolele, prefețele și epilogurile, abandonîndu-se în această privință metoda clasică; (3) însemnări semnificative redade în întregime; (4) particularități de grafie, ilustrare, ornamentare, legătură și proveniență.

Cum adeseori se întimplă la prelucrarea unei cantități covârșitoare de informație, și aici s-au strecurat erori, iar mici imperfecțiuni vor fi ieșit la iveală abia în momentul apariției. Cu mai puțină atenție s-a procedat la întocmirea indicelui, mai ales la cuprinderea numelor. Astfel, dacă la personalități cunoscute este suficientă — dar nu recomandabilă — menționarea doar a numelui (Mauriciu, Oxenstiern), la altele relevanța numelui ar putea să scape cercetătorului, impunîndu-se menționarea acestuia în întregime. De exemplu Bedeus (p. 386), autorul „Memoriului asupra reorganizării Transilvaniei, 1849“ (p. 150, B.A.R. 600) este Josef Bedeus von Scharberg (1782—1858), funcționar gubernial refugiat în 1848—1849 în Țara Românească. Imperfecțiuni și inconsecvențe ortografice se constată în scrierea cîtorva nume: considerăm mai potrivită și corectă forma Étienne-Bonnot Condillac decît Ștefan Condillac (p. 393), din moment ce în general s-a optat în indice pentru scrierea în limba

de proveniență, tot astfel Christoph Wilhelm Hufeland (!) și nu Hristof Wilhelm Hufland (p. 402); numele reformatorului ceh se scrie Jan Hus și nu Huss (p. 402), iar cel al filosofului, Christian Wolff nu Cristian Wolf (p. 429); pe consilierul imperial austriac Joseph Anton Ignaz Baumeister îl găsim menționat sub numele de Iosif Waumeister (p. 429). Cîteva scăpări, mai grave sau mai puțin însemnate, se întîlnesc și la numele de localități: Chișoda este grafia actuală a așezării de la periferia Timișoarei (p. 391) și Sinandrei, nu Sint Andreeaș (p. 421) este denumirea unei alte comune din județul Timiș. Ioan Droc era protopop în Miercurea-Sibiu și nu în Miercurea-Ciuc (p. 20, B.A.R. 39; vezi Ioan Droc, *Expozițiunea de la Paris*. Îngrijirea ediției, prefață, note și glosar de Constantin Hârlav, Cluj-Napoca, 1976), Udvárhely (p. 425) nu este Odoreu (= Udvari, jud. Satu Mare) la care se face trimiterea (p. 413), ci acel arhidiacon Joannes László (p. 136) este din Odorheiul Secuiesc (= Udvarhely; vezi Coriolan Suci, *Dicționarul istoric al localităților din Transilvania*, II, București, 1967, p. 8—9); Suzdal, nu Susdal (p. 422); Szépvíz (p. 422; rom. Ciuc-Sepviz, Sipiz) este astăzi Frumoasa (jud. Harghita). Remarcăm că nici I. Dumitriu-Snagov nu s-a străduit, în *Români în arhivele Romei (Secolul XVIII)*, București, 1973, să localizeze așezarea, mulțumindu-se s-o înregistreze eronat în index (p. 564), greșită fiind posibil și transcrierea cuvîntului din document (p. 304; Szépriz).

Ignorat de multe ori, indicele unei lucrări de referință bibliografică îndeplinește adesea un rol hotărîtor în căutarea sau regăsirea informației, lui adresîndu-i-se primul apel. Ar fi prin urmare de dorit ca în volumele următoare să se perfecționeze indicele general sau să fie chiar abandonat în favoarea unui indice diferențiat complex. De asemenea, bibliografia privitoare la manuscrise suportă încă multe adăugiri în sensul unor contribuții fundamentale și trebuie extinsă.

Observațiile de mai sus privesc însă în prea mică măsură ceea ce autorul cu modestie a desemnat ca reale „imperfecțiuni ale volumului” (p. 7). Rămîne ca autorul să continue lucrul cu „mîna de țărîină”, în beneficiul unor urmări cit mai grabnice. Deocamdată, în pofida demarajului, cele șase decenii necesare pentru elaborarea și apariția a patru volume (1907—1967) acționează obsesiv și provoacă neîncredere la cei aflați în așteptarea unui corpus complet al manuscriselor românești. Sperăm însă totodată ca acest fapt să nu-i inhibe pe cei în măsură și în drept să ducă munca la bun sfîrșit.

I. WOLF

George Em. Marica, *Studii de istoria și sociologia culturii române ardelenne din secolul al XIX-lea*, vol. II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978, 335 p.

Parcurgînd volumul al II-lea al *Studiilor* lui G. Em. Marica și punîndu-l în legătură cu volumul anterior, se pot desprinde dovezi concludente ale constanței preocupărilor autorului, pentru soluționarea unei problematici cert definite — cultura română transilvăneană din veacul